

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry

Ročník 08-8. ročník, školský rok 2015/2016

Okresné kolo

Kategória: C

Úlohy

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

UKÁŽKA č. 1

Ak Štúrov „duch národa sa s prvotnou rečou neuspokojuje, ale ju vždy ďalej tvorí a pri každej zadanej príležitosti vyplňuje a obohacuje,“ je to veľmi výstižné potvrdenie toho, že Ľudovít Štúr si bol dobre vedomý tej pravdy, podľa ktorej reč žije iba vďaka tomu, že človek ako tvorca a nositeľ reči ju svojím každodenným používaním prispôsobuje novým potrebám a podmienkam, tým do nej zároveň zasahuje, neprestajne ju zdokonaľuje a zveľaďuje.

*(Ján Kačala: Štúrov koncept tvorivosti slovenčiny,
Kultúra slova č. 3/2007)
(upravené)*

1. Vyberte z nasledujúcich myšlienok tú, ktorá výrok Ľ. Štúra v ukážke č. 1 potvrdzuje:

- A. Slovo má ľahkosť vetra a silu hromu. (V. Hugo)
- B. Jazyk je jediný nástroj, ktorý sa stálym používaním ostrie. (J. Irwing)
- C. Jazyk a reč hovoria o človeku dosť, ak nie všetko. (S. Štepka)
- D. Slovo je dobrý nástroj, len treba vedieť na ňom hrať. (A. Plávka)

2. Ktorí slovenskí národovci sa v roku 1843 zaslúžili o uzákonenie spisovnej slovenčiny?

- A. Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban, Michal Miloslav Hodža
- B. Ján Hollý, Anton Bernolák, Ľudovít Štúr
- C. Ján Kalinčiak, Ľudovít Štúr, Janko Kráľ
- D. Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban, Samo Chalupka

3. Citát je

- A. doslovné zaznamenanie uceleného výroku inej osoby.
- B. zjemnený jazykový prejav autora v literárnom diele.
- C. typický spôsob kompozície v prírodnej lyrike.
- D. spôsob, akým autor vyjadruje svoj názor.

4. Vypíšte citát z ukážky č. 1

.....

.....

UKÁŽKA č. 2

Za tie štyri roky sa Adelka zmenila. Ani nie tak výzorom ako povahovo. Poznala som ju ako veselú, márnomyseľnú, trochu panovačnú krásavicu. Od ostatných panských slečien sa odlišovala iba tým, že bola oveľa vzdelanejšia a jej znalosti neboli len nánosom, ktorý by ju mal robiť v očiach známych interesantnejšou, ale vyplývali z hlbokého duševného zaujatia pre všetko krásne a výnimočné. Teraz stála predom mnou vážna dáma krásnej, ale trochu smutnej tváre, v ktorej sa skrývalo čosi neznáme a nevšedné.

Eudo Zúbek: Jar Adely Ostrolúckej

5. Ukážka č. 2 patrí k literárnemu druhu:

- A. balada
- B. epika
- C. dráma
- D. lyrika

6. Určte literárny žáner diela, z ktorého je ukážka č. 2:

- A. dobrodružný román
- B. historický román
- C. vedecko-fantastický román
- D. poviedka

7. Adela je hlavnou postavou literárneho diela, z ktorého je ukážka č. 2,

- A. pretože ju majú čitatelia najradšej.
- B. lebo má iba kladné povahové vlastnosti.
- C. lebo sa o nej iba rozpráva, do deja nezasahuje.
- D. pretože sa okolo nej sústreďuje dej.

8. Označte skupinu slov, ktorá sa odlišuje od ostatných a doplňte vysvetlenie, čím sa líši:

- A. veselá, márnomyseľná, panovačná
- B. vzdelanejšia, interesantnejšia, nevšednejšia
- C. prudké, povahové, oduševnené
- D. krásna, výnimočná, neznáma

Od ostatných slov sa odlišujú slová v bode....., lebo.....

9. Z textu ukážky č. 2 vypíšte zložené súvetie.

.....
.....

UKÁŽKA č. 3

Dunaj s dĺžkou vyše 2800 km je po Volge druhou najväčšou európskou riekou, ktorá ovplyvňuje až podmieňuje aktivity obyvateľov v jej blízkosti. Publikácia je venovaná ekosystémom Dunaja, ľudskej činnosti na ňom, rizikám, ktoré rieka so sebou prináša a ochrane prírodných hodnôt vnútrozemskej delty Dunaja na území Slovenska. Výber kapitol bol vedený snahou priblížiť ekosystémy Podunajska a princípy ich fungovania s osobitným zreteľom na vybrané zložky. Prehľad dunajskej fauny dopĺňajú tri prípadové štúdie podložené pôvodnými výsledkami výskumu vtáčích spoločenstiev lužných lesov Podunajska, sledujúce vývoj zimujúcej populácie a obnovy hniezdnej populácie orliaka morského, negatívneho areálového a populačného trendu krakle belasej v podmienkach zanikajúcej reliktnnej populácie. V súvislosti s abiotickými aj biotickými prírodnými hodnotami územia sú prezentované činnosti človeka, zamerané na využívanie prírodných zdrojov, ktoré rieka a jej ekosystémy poskytujú a na ochranu pred rizikovými faktormi, ako sú napr. povodne.

<http://www.enviro.edu.sk>

10. Ktoré tvrdenie zodpovedá ukážke č. 3?

- A. V ukážke sa uplatňuje opisný slohový postup.
- B. V ukážke sa uplatňuje rozprávací slohový postup.
- C. V ukážke sa uplatňuje odborný jazykový štýl.
- D. V ukážke sa uplatňuje umelecký opis.

11. Podčiarknuté slová v ukážke č. 3 sú

- A. domáce slová.
- B. termíny.
- C. zdrobneniny.
- D. expresívne slová.

12. V ktorej z možností sa nachádza veta s viacnásobným predmetom?

- A. Dunaj s dĺžkou vyše 2800 km je druhou najväčšou európskou riekou.
- B. Publikácia je venovaná ekosystémom Dunaja, ľudskej činnosti na ňom, rizikám, ktoré rieka so sebou prináša.
- C. Prehľad dunajskej fauny dopĺňajú tri prípadové štúdie.
- D. Činnosti človeka sú prezentované v súvislosti s prírodnými hodnotami územia.

13. Ktorá z nasledujúcich možností vysvetľuje význam slov reliktná populácia v súvislosti s ukážkou č. 3 ?

- A. Ide o ojedinelý živočíšny alebo rastlinný druh ako pozostatok minulých geologických dôb.
- B. Slovné spojenie súvisí s náboženstvom alebo s cirkevnou náukou.
- C. Slovné spojenie súvisí s udalosťou, ktorá má veľký význam, veľkú závažnosť.
- D. Zdôrazňuje rozhodujúci význam pre život, pre ďalší vývin.

UKÁŽKA č. 4

*Chvíľočku mi čítaj z dlane
Nazri ako do studne
Do studne kde všetci máme
skryté **nitky osudné***

*Chvíľočku mi čítaj z dlane
Z mojej dlane tajomnej
Ktoré šťastie raz ma sklame?
Kam vedú tie čiary v nej?*

*Chvíľočku mi čítaj z dlane
Možno že sa dozvieme
čo sa z našej lásky stane
raz na konci jesene*

*Chvíľočku mi čítaj z dlane
V zime je vždy horúca
Sú v nej dobre poskrývané
tiché cesty do*

Kamil Peteraj: Chvíľočku

14. Ktoré slovo patrí na zakryté miesto v 4. strofe ukážky č. 4?

- A. (do) oblakov
- B. (do) mora
- C. (do) obloka
- D. (do) srdca

15. V ktorej z možností je uvedená správna schéma rýmu, ktorý použil autor v ukážke č. 4?

❶ Označte správnu možnosť.

❷ Pomenujte ostatné rýmy.

- A. abcb
- B. abba
- C. abab
- D. aabb

16. Pomenujte zvýraznené jazykové prostriedky v ukážke č. 4:

a) nitky osudné

b) Kam vedú tie čiary v nej?

17. Ktoré z tvrdení o ukážke 4 je nepravdivé?

- A. V ukážke 4 je striedavý rým.
- B. V ukážke 4 sa vyskytuje metafora.
- C. Ukážka 4 má formu sonetu.
- D. V ukážke 4 sa nenachádza veršový presah.

18. Kamil Peteraj je slovenský básnik a textár piesní. Napíšte meno ešte aspoň jedného slovenského textára.

19. Z ukážky č. 4 vypíšte krátke tvary osobných zámen.

UKÁŽKA č. 5

1. *Zrazu vyrazila vpred a uhryzla ozrutné zviera do nosa.*
2. *Býk zaručal od bolesti.*
3. *Myška sa zvrtila a utekala preč.*
4. *Bezočivá myška sa priblížila k býkovi, keď sa pásol.*
5. *Býk sklonil hlavu a vyrazil za drobným stvorením.*
6. *Zdalo sa, že býk už už myšku dochytil a naberie na rohy, no maličké zvieratko dobehlo k svojej diere v múre a vhuplo dnu.*
7. *Myška z bezpečného úkrytu v múre zapišťala tenkým hláskom : „Vieš, ani tí najväčší siláci nemusia vždy vyhrať ... ”*
8. *Býk pred dierou fučal, hrabal kopytami a vyzýval myš, aby sa mu postavila zoči voči.*
9. *Myš sa mu však len vysmievala.*
10. *To bolo na býka priveľa.*
11. *Ustúpil pár krokov, rozbehol sa a udrel hlavou do múru.*
12. *A potom znova a znova.*
13. *Pevný múr sa však ani nezachvel.*
14. *Zato býka poriadne rozbolela hlava.*

20. Autorovi príbehu v ukážke č. 5 sa pomiešali vety. Ktorou vetou má začať a ktorou skončiť, aby bol príbeh zmysluplný? Vyberte správnu možnosť.

A 8; 12

B 4; 7

C 4; 14

D 9; 6

21. Hlavní hrdinovia príbehu sú zo zvieracej ríše. Napíšte, ako sa v literatúre nazýva epický žáner ukážky č. 5.

.....

22. Vyberte mravné poučenie, ktorým by autor mohol ukončiť príbeh.

- A. Sýty hladnému neverí.
- B. Kto druhému jamu kope, sám do nej spadne.
- C. Telesná veľkosť a sila nie sú vždy rozhodujúce.
- D. Nečakaj pomoc od iných, keď si sám nevieš pomôcť.

23. Z nasledujúcich viet označte jednočlennú vetu.

- A. A potom znova a znova.
- B. Rozvidnieva sa.
- C. Môžeme vstúpiť?
- D. Zaručal od bolesti.

24. Ktorá skupina slov má súvislosť s prózou?

- A. strih, montáž, filmový scenár
- B. zvukové efekty, muzikál, animácia
- C. rozpávač, dej, postavy, kapitola
- D. dejstvo, vyvrcholenie deja, výstup

II. ČASŤ

TRANSFORMÁCIA TEXTU

Na základe básne M. Rúfusa napíšte umelecký opis jesennej prírody. Využite slovné spojenia z ukážky.

(Rozsah 10-15 viet.)

*Po prstoch sa kradne dažďik tichý.
Súka nebo tenké pradivá.
Vyzlečená vetrom z dávnej pýchy,
ošumela jeseň márnivá.*

*Do halúz jak vetčný popol leta
zosypala listy hrdých krás.
O päšť vrškov hlavou podopretá,
trpezlivo čaká na svoj čas.*

*Hotová tú slávu chvíľou každou
oželiť jak ľúbosť nevernú
Chríplym hláskom padajúcich dažďov
pesničku si spieva večernú.*

*A na lúke na zhorených trávach
zahulákal kaviak čierny zbor.
Sedí hmla jak sliedka popolavá
na krdliku učupených hôr.*

*Mokrou dlaňou hladiac pusté brehy,
z polospánku riečka hovorí:
Sniežik, príd'. A plný múdrej nehy
zakry stud tej nahej pokory!*

Milan Rúfus: Márnivá jeseň

III. ČASŤ

ÚSTNA

Motivujte sa veršami Jána Smreka a pripravte pre spolužiakov príhovor (3-5 minút), v ktorom ich vyzvete, aby sa zúčastnili na jesennom čistení lesov.

Príroda zákon je,
človek však neposlúcha,
preto je zmätok v ňom
a strom je sídlom ducha.

Ján Smrek: Stromy

Použitá literatúra:

Ján Kačala: Štúrov koncept tvorivosti slovenčiny, Kultúra slova č. 3/2007

Ludo Zúbek: Jar Adely Ostrolúckej

Kamil Peteraj: Chvíľočku

Milan Rúfus: Márnivá jeseň

Autor: Mgr. Daniela Petříková

Recenzenti: PhDr. Eva Vrbanová, PaedDr. Mária Melichárová

Slovenská komisia OSJL

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2016

